

המאמר לקוח מתוך החוברת

הזדקנות של אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית

עורכות ראשיות

ד"ר עדי לוי-ורד
גב' נגה חן
מכלול - יחידת הערכה ומחקר, קרן שלום

שותפי עריכה

נעמה שביט | מנהלת תחום - פיתוח ידע
והכשרת כוח אדם, שירות להערכה והכרה,
אגף הערכה, הכרה ותכניות, מינהל
מוגבלויות, משרד הרווחה והביטחון החברתי.
שרון גנות | מנהלת ידע ומחקר, קרן שלום.

טכנולוגיה מסייעת – התאמת הסביבה הפיזית לצרכי מזדקנים עם מוגבלות שכלית התפתחותית

מאת: שושנה גולדברג – מאיר

הגדרה - טכנולוגיה מסייעת

טכנולוגיה מסייעת היא כל דבר שמשמר או משפר את יכולתו של אדם עם מוגבלות לתפקד - הן בתפקודי יומיום בסיסיים והן בתפקודים על-בסיסיים, כגון: עבודה, לימודים ופנאי. טכנולוגיה זו מאפשרת לאדם עם מוגבלות להמשיך לעסוק בעיסוקים שקשורים בטיפול אישי (למשל אכילה) ובתחומי עיסוק שונים (למשל תחביבים או עבודה במפעל מוגן).

שימוש בטכנולוגיה מסייעת

שימוש מוצלח בטכנולוגיה מסייעת איננו מקטין את היכולות של האדם, אלא להיפך - מאפשר לו לבצע פעולות שהוא לא יכול היה לבצע ללא השימוש בעזרים אלו (למשל, לאכול בצורה עצמאית ללא עזרה של מטפל). היכולת לתפקד בצורה עצמאית יותר (מלאה או חלקית), מאפשרת לאדם בחירה רבה יותר. למשל, המשתמש יכול להחליט בעצמו מתי, היכן ואיך תבוצענה המטלות השונות. בנוסף לכך, ההפחתה בצורך לקבל סיוע מהמטפל תביא בדרך כלל לשיפור בביטחון העצמי ובהרגשה הכללית של האדם עם המוגבלות. העשרה על טכנולוגיה מסייעת בתחום האכילה ניתן לראות [באתר קרן שלם](#) במסגרת המיזם "ארוחה זה לא רק אוכל".

התאמת טכנולוגיה מסייעת

התאמה של טכנולוגיה מסייעת נעשית באמצעות הערכה של היכולת, שנעשית על ידי אנשי מקצוע מתחומי הרפואה הנלווית, יחד עם מטפלים, בני משפחה וכמובן - בשיתוף עם מי שעתיד להשתמש בעזרים (בהתאם ליכולתו לקחת חלק בתהליך ההתאמה). התוצאות של ההערכה יצביעו הן על הקשיים והן על היכולת. בנוסף לכך, יש לאסוף מידע ממקורות נוספים, כגון: מידע רפואי הכולל אבחנות ופרוגנוזה (בדיקה האם צפויה ירידה בתפקוד במהלך השנים), ואף מידע הנוגע להיבטים פסיכולוגיים ומשפחתיים. למשל, חשש פסיכולוגי מכך ששימוש בכיסא גלגלים יתייג את האדם כ"נכה" (בשלב בו הוא, או בני משפחתו, עדיין נרתעים מהגדרה כזו). או לחילופין כאשר בן משפחה איננו משתף פעולה בתהליך ההתאמה ובהטמעה של המכשור, וסבור כי דווקא תפקוד ללא טכנולוגיה מסייעת "יחזק", או "יראה יותר טוב" עבור האדם עם המוגבלות. כדי להגיע לבחירה של פתרון מיטבי, מומלץ להשאל או להשכיר את המוצר לתקופת ניסיון. ישנם ארגוני חסד שמשאילים עזרים ללא תשלום, וספקים שמאפשרים השכרה בתשלום. לעיתים ניתן לקבל החזר כספי או השתתפות בעלויות של העזרים מגורמים שונים. יש לברר אם ישנה זכאות להחזר ומה הפרוצדורה הנדרשת לשם כך.

מומלץ לוודא שהמוצר מוצא חן בעיני המשתמש, מבחינה אסתטית, ושיהיה קל ופשוט לתפעול ולתחזוקה, לפני שרוכשים אותו. ישנה חשיבות לכך שניתן יהיה לראות את האביזר בתצוגה ולהתנסות בו. לעיתים ניתן למצוא פתרונות טובים מתוצרת מקומית, ולעיתים מדובר באביזר שמיובא מחו"ל. כאשר לא מצליחים למצוא פתרון של אביזר קיים שכבר פותח, ניתן להיעזר בפיתוח של מתנדבים עם מיומנויות טכנולוגיות (כגון: מהנדסים, אנשי מחשב, ועוד) ואנשי מקצוע מהתחום הטיפולי (כגון: מרפאים בעסוק, פיזיותרפיסטים, ועוד) אשר בונים ומתאימים את הפתרון על פי הצורך שהוגדר. חשוב לוודא שהפיתוח מלווה בגוף שבודק את נושא הבטיחות מבחינת תקנים וחוקים באמצעות אנשי מקצוע מתאימים כגון: מהנדסי בטיחות. הטמעת השימוש באביזר החדש צריכה להיות מותאמת ליכולתו של המשתמש להבין את הוראות השימוש.

לעיתים יש להתאים ולהנגיש את הוראות השימוש ליכולת האדם, כלומר להשתמש בשפה פשוטה (כגון: פישוט לשוני), להמחיש באמצעות תמונות או סרטונים, ועוד. בנוסף להנחיות מותאמות, יש צורך בדרך כלל גם בתרגול וסיוע של המטפל בתחילת השימוש, על מנת שהאדם יצליח להתרגל למוצר ולהטמיע את השימוש בו. עם הזמן ניתן להפחית את הסיוע הראשוני שהמשתמש זקוק לו, עד שיצליח להשתמש באופן עצמאי. יש לזכור כי קיימת חשיבות ללמידה שיטתית ומותאמת משום שהאדם נדרש לשנות הרגלים קודמים ודרכים בהם היה רגיל לבצע מטלות שונות.

בטיחות

בטיחות היא תנאי הכרחי לבחירה ולשימוש בטכנולוגיה מסייעת. כלומר, יש לבדוק שאין סיכון ישיר או עקיף בשל השימוש בטכנולוגיה, סיכון שלא היה מוכר לאדם קודם לכן. ראשית, יש לוודא שלאדם יש יכולת לשיפוט תקין על מנת שלא ייכנס למצב של סיכון. שנית, יש לוודא שאין התווית נגד (קונטראינדיקציה) - כלומר, הנחייה שלא להשתמש במוצר כי השימוש בו יכול להזיק. להלן טבלה עם שתי דוגמאות לפתרונות טכנולוגיים ולשיקולי הבטיחות שיש להפעיל:

תחום	פתרון טכנולוגי	שיקולים בטיחותיים
הכנת אוכל	סכו"ם מותאם	יש לוודא שהכנת הסעודה לא תכלול פעולות שיסכנו את האדם שמעורב בפעילות. למשל, במקרה שיש סיכון כאשר משתמשים בסכין, חשוב לוודא שהכנת הסעודה תהיה ללא מעורבות של סכין.
ניידות	כיסא גלגלים או רולטור (הליכון עם גלגלים)	יש לקחת בחשבון את היכולת להתמודד עם הפרשי הגובה - בין הכביש למדרכה, תוך כדי השתלבות בתנועת כלי רכב, אופניים חשמליות וכד'. כאשר יש חשש שהמשתמש בכסא הגלגלים לא יבחין בקצה המדרכה ועלול להתהפך כי לא יעצור במקום לקראת קצה המדרכה ועלול להידרדר אל הכביש, או חלילה יסכן את עצמו כי ייכנס לתוך התנועה בכביש בלי יכולת להיזהר - צריך לחשוב על פתרונות שלא יאפשרו הגעה לאזורים מסוכנים, ולעיתים, יש לחייב רק שימוש בהשגחה או אפילו לא לתת להשתמש במכשור, אם אין דרך לוודא שהשימוש במוצר בטוח בצורה סבירה.

לסיכום, יש לזכור, שבתקופה בה אנו חיים היום, מתפתחות טכנולוגיות חדשות בקצב מהיר מאד. לקהלים רבים קשה להתרגל וללמוד להשתמש בהן. יש להיאזר בסבלנות כדי למצוא את הדרך ולמצות את ההזדמנויות הנפלאות שקיימות בתקופה זו.